

УЛСЫН НИСЭХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ
/ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙН ТӨСЛИЙН
ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

ТАЙЛАН

Нэг.Ерөнхий зүйл

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж, түүний үр нөлөөг тооцож, хуулийн төслийг боловсронгуй болгоход энэхүү үнэлгээний ажлын зорилго оршино.

Энэхүү үнэлгээг Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл (цаашид “хуулийн төсөл” гэх)-ийн зүйл, хэсэгт Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэв.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хуулийн төсөл нь хуулийн шинэчлэн найруулсан төсөл хэлбэрээр боловсруулагдсан байна.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал” (цаашид “Аргачлал” гэх)-д заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

- 1.Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
- 2.Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
- 3.Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
- 4.Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

Хоёр. Хуулийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон байдал

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах харилцаатай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс зорилгод хүрэх байдал, практикт хэрэгжих боломж, ойлгомжтой байдал, харилцан уялдаа зэрэг 4 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл буюу шалгуур үзүүлэлтүүд:

1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж байгаа байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэллээ.

Тус үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

2.“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зүйл, заалтууд нь тэдгээрийг дагаж мөрдөх болон хэрэгжүүлэх албан тушаалтан, этгээдэд тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, нөхцөл байгаа эсэхийг үнэлэхээр сонгосон болно.

3.“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь хэрэглэх, хэрэгжүүлэхэд Хууль тогтоомжийн тухай хууль, холбогдох аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан, зөв томьёолсон эсэхийг үнэлэхээр сонгосон болно.

4.“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт өөр хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль, холбогдох бусад хуульд нийцсэн эсэхийг Аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээ хийхээр тооцов.

Гурав. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу төслийн үр нөлөөг үнэлсэн байдал

№	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилгыг хангах эсэхийг судлах.
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн 5, 6, 7, 8, 9 дүгээр зүйл	Хуулийн төслийн холбогдох зохицуулалт нь бодит байдал дээр хэрэгжих боломжтой эсэхийг судлах.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл, холбогдох аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэх.
4	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төсөлд тавигдах нийтлэг шаардлагыг хангасан эсэх.

3.1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлалд тодорхойлсноор хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлбэрээр боловсруулна.

Хуулийн төсөлд Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын зорилтыг Монгол Улсын нутаг дэвсгэр, агаарын зайд улсын агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэх, улсын нисэхийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахаар томьёолжээ.

Мөн Улсын нисэхийн удирдлага, улсын нисэхийн үйл ажиллагааны зохицуулалт, улсын агаарын хөлөг, түүнд хамаарах үйл ажиллагаа, улсын нисэхийн аэродромын ашиглалт, нислэгийн аюулгүй байдал, аюулгүйн хамгаалалт, улсын агаарын хөлгийг эрэн хайх, авран туслах ажил, улсын нисэхийн нислэг-техникийн осол зөрчлийг шинжлэн шалгах зэрэг зохицуулалтуудыг бүлэг болгон тус тус тусгасан.

Түүнчлэн Улсын нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэгч байгууллага болох Засгийн газрын тохируулагч болон хэрэгжүүлэгч агентлаг, тэдгээрийн улсын нисэхийн аюулгүй байдал, аюулгүйн хамгаалалт, хяналт зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийг тодорхой тусгасан.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үйлчлэлд хамаарах байгууллагууд (Зэвсэгт хүчний Агаарын цэргийн командлал, Онцгой байдлын Ерөнхий газар, Хил хамгаалах Ерөнхий газар)-ыг улсын агаарын хөлгөөр хангах, хуульд заасан чиг үүргээ гүйцэтгэх боломжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр Засгийн газраас бүх талаар дэмжин ажиллаж байна. Тухайлбал, 2020 оноос хойших хугацаанд Зэвсэгт хүчний Агаарын цэрэг 7, Хил хамгаалах Ерөнхий газар 1, Онцгой байдлын Ерөнхий газар 4 нэгж агаарын хөлгөөр хүчин чадлаа нэмэгдүүлсэн.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын хэрэгжилтийг хангах, холбогдох хууль тогтоомжтой нийцүүлэн боловсронгуй болгож, зарим эрх зүйн харилцааг нарийвчлан тодорхойлох замаар хуулийг илүү боловсронгуй болно.

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулиудад улсын агаарын хөлөг эзэмшигч байгууллагуудын үйл ажиллагааг зохицуулахтай холбогдсон харилцааг тухайлан тусгаагүй байсныг хуулийн төслөөр Улсын Их Хурал, Засгийн газрын бүрэн эрхэд улсын нисэхийн үйл ажиллагаатай холбоотой эрх зүйн орчныг боловсронгуй болж;

Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагууд шинэ төрлийн агаарын хөлгөөр нислэгийн үйл ажиллагаа эрхлэх, үйл ажиллагаандаа олон улсын эрх бүхий байгууллагаас гэрчилгээжсэн гадаадын иргэн болон Монгол Улсын иргэний нисэх, бусад хувийн нисэхийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуй нэгж, иргэдтэй хамтран ажиллах болсон нь хүчин төгөлдөр мөрдөж байгаа Улсын нисэхийн тухай хуульд энэ талаарх тусгайлсан эрх зүйн зохицуулалт дутмаг байгааг засаж, энэ талаар эрх зүйн зохицуулалтыг хуульд тусгайлан шинээр нэмж;

Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад улсын нисэхийн асуудал хариуцсан бүтцийн нэгж шинээр бий болсонтой холбоотойгоор хуульд улсын агаарын хөлгийн бүртгэл, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ олгох, цуцлах, сунгах болон нисэх, инженер техникчдийн бүрэлдэхүүнд нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх, зэрэглэл, зэрэг олгох, сунгах, батламжлах болон агаарын хөлгийг даатгалд хамааруулахтай холбогдсон харилцааг хуулиар тодорхой зохицуулалттай болж;

Улсын нисэхийн тухай хуулиар нислэгийн ангиллыг “байлдааны үүргийн нислэг”, “онцгой үүргийн нислэг”, “тусгай үүргийн нислэг”, “арилжааны нислэг”, “сургууль-байлдааны нислэг”, “шалгалт, туршилтын нислэг” гэж ангилсан бөгөөд улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын гүйцэтгэх үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогоос шалтгаалж “сургууль-дадлагын”, “олон улсын”, “албан захиалгат” нислэгийн ангиллыг нэмж тусгаагүй байсан.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга батлагдсанаар улсын нисэхийн үйл ажиллагаа, түүний удирдлага, чиг үүрэг тодорхой болж, хуулийг зөв ойлгомжтой хэрэглэх, хуулийг хэрэгжүүлэх бусад эрх зүйн баримт бичгүүд боловсронгуй болж, давхцал, хийдэл бүрэн арилах боломж бүрдэнэ.

3.2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдал

№	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн холбогдох зохицуулалт
1	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх	5.1. Улсын Их Хурал улсын нисэхийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 5.1.1. улсын нисэхийн салбарыг хөгжүүлэх талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох; 5.1.2. улсын нисэхийн тухай хууль тогтоомжийг батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих; 5.1.3. хуульд заасан бусад бүрэн эрх. 6.1. Засгийн газар нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 6.1.1. улсын нисэхийг хөгжүүлэх талаарх бодлого, арга хэмжээг зохион байгуулах, улсын нисэхийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах; 6.1.2. улсын нисэхийн эрэн хайх, аврах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг чиглүүлэх; 6.1.3. улсын нисэхийн аэродром байгуулах, өөрчлөх, шилжүүлэх, бэлэн байдал, түүнд тавигдах шаардлагыг тогтоох; 6.1.4. улсын агаарын хөлөг, хөдөлгүүр болон газар дээрх дадлагажуур, тэдгээрийн эд анги, бүрэлдэхүүн хэсэг, дэд угсралтын хэсэг, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, холбогдох хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх журмыг батлах; 6.1.5. Улсын нисэхийн нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний жагсаалт, цалингийн хэмжээ, итгэлцүүрийг тогтоох. 7.1. Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 7.1.1. улсын нисэхийн нислэгийн үйл ажиллагааны журмыг холбогдох байгууллагатай зөвшилцөж батлах; 7.1.3. улсын нисэхийн багц дүрмийг батлах; 7.1.4. улсын нисэхийн нислэг-техникийн осол,

	зөрчлийг шинжлэн шалгах ерөнхий шинжээчийг томилно; 7.1.5 Улсын нисэхийн байцаагчийн эрх олгох; 7.1.6 Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нисгэгч, нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний хүнсний хангалтын тусгай нормыг тогтоох. 8.1.Улсын нисэхийн үйл ажиллагаа Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын хяналтад байна. 8.2.Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь улсын нисэхийн үйл ажиллагааг хариуцсан бүтцийн нэгжтэй байна. 8.3.Улсын нисэхийн хяналт зохицуулалтыг тасралтгүй, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд нисэхийн мэргэжлээр бэлтгэгдсэн хүний нөөцийн чадавхтай байна. 8.4.Улсын нисэхийн үйл ажиллагааг хариуцсан бүтцийн нэгж нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 8.4.1.улсын нисэхийн аюулгүй байдал, аюулгүй хамгаалалттай холбоотой хяналт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх; 8.4.2.улсын нисэхийн аюулгүй байдал, аюулгүй хамгаалалттай холбоотой мэдээллийн санг хөтлөх, холбогдох байгууллагуудтай мэдээлэл солилцох; 8.4.3.улсын агаарын хөлөг, түүний бүрдэл хэсгийн гэрчилгээ, нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх, гэрчилгээ, зэрэг, зэрэглэл олгох, түдгэлзүүлэх, цуцлах; 8.4.4.улсын нисэхийн дүрэм болон бусад холбогдох эрх зүйн актыг боловсруулах, батлуулах, бүртгүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих; 8.4.5.нислэгийн аюулгүй байдалд нөлөөлж болзошгүй Улсын нисэхийн дүрмээр зохицуулагдаагүй нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд тодорхой хугацаатай шийдвэр гаргаж, холбогдох этгээдэд мэдээлэх; 8.5.Нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээний
--	--

		хугацаа дууссан, нислэгт тэнцэх чадвараа алдсан агаарын хөлгийн нислэгийг зогсоох, зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох; 8.6.Хуульд заасан бусад. 9.1.Цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ: 9.1.1.байлдааны үүргийн, сургууль-байлдааны үүргийн нислэгийг төлөвлөх, гүйцэтгэх; 9.1.2.онцгой үүргийн нислэгийн зөвшөөрөл олгох, нислэгийн хөдөлгөөнд хяналт тавина; 9.1.3.хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэх зөвшөөрөл олгох; 9.1.4.агаарын зайг нисэхэд ашиглах тухай хуулийн 7.1-т заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх; 9.1.5.хуульд заасан бусад.
--	--	---

3.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд уг хуулийн төсөлд бүхэлд нь дүн шинжилгээ хийж, үр нөлөөг тооцно. (Хуулийн төсөл 9 бүлэг, 27 зүйл).

Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-д заасан хуулийн төсөл боловсруулахад тавигдах нийтлэг шаардлагыг тус тус хангасан гэж үзэв.

3.4.“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Хуулийн төслийн зүйл, заалтуудыг үзэхэд уялдаа, холбоог тодорхойлсон байна.

Хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт өөр хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль, Зэвсэгт хүчний тухай хууль, Цэргийн албаны тухай хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой зөрчилдөөгүй, үүрэг хүлээсэн байгууллага, албан тушаалтны чиг үүрэгт давхардал үүсээгүй байна.

№	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1.	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Нийцсэн
2.	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн	Тийм	Нийцсэн

	харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;		
3.	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Нийцсэн
4.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Нийцсэн
5.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Үгүй	Давхардаагүй
6.	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тийм	Тусгасан
7.	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй	Орхигдуулаагүй
8.	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй	Давхардаагүй
9.	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Үгүй	Тусгаагүй
10.	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй	Тусгаагүй
11.	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Үгүй	Тусгаагүй
12.	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй	Хязгаарлаагүй
13.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Үгүй	Хөндөөгүй
14.	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Тусгаагүй
15.	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Тусгаагүй

16.	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Тийм	Тусгаагүй
-----	--	------	-----------

Дөрөв. Үр дүнг үнэлж, зөвлөмж өгөх

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын гуравдугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-ын дагуу тооцож дараах дүгнэлт, зөвлөмжийг гаргаж байна.

Үр нөлөөний үнэлгээг хуулийн төсөлд хийхэд сонгосон 4 шалгуур үзүүлэлтүүдээр хуулийн төслийн үзэл баримтлалд заасан зорилгыг хангасан, практикт хэрэгжих боломжтой, хуулийн төслийн томъёолол, зохицуулалт, найруулга нь ойлгомжтой, хоёрдмол утга санаа илэрхийлээгүй, Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад холбогдох хууль тогтоомж болон тухайн хуулийн зүйл, заалттай давхардаагүй, зөрчилдөөгүй гэж дүгнэж байна.

Иймд холбогдох аргачлалд заасны дагуу Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, уялдаа холбоо хангагдсан гэж үзлээ.

Тус үр нөлөөг тооцох үнэлгээг Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлалын хүрээнд хийв.

---oOo---